

ΤΑ ΔΥΟ «ΠΡΕΠΕΙ» ΓΙΑ ΤΗΝ Τ.Υ.

Πολυφωνία καί ἀποκέντρωση

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ κ. Κ. ΣΗΜΙΤΗ

Ἡ ἀὐτονομία τῆς τηλεόρασης, ὥστε νά μὴν εἶναι φερέφωνο τῆς ἐκάστοτε κυβέρνησης, ἡ ἐλευθερία ἐκφρασης καὶ ἡ «πολυφωνία» στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης ἢ διαφήμιση τὸ κρατικὸ μονοπώλιο καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ τηλεοπτικοὶ σταθμοὶ ἦταν τὰ θέματα πού ἐθίξε ὁ κ. Φρίτς Κὺμπλερ, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φραγκφούρτης καὶ εἰδικὸς σὲ θέματα ὀργάνωσης τηλεόρασης καὶ ραδιοφωνίας, σὲ συνέντευξή του στὰ «ΝΕΑ», πού δημοσιεύσαμε χθές.

Ο καθηγητής κ. Κύμπλερ ήρθε στην Ελλάδα για να πάρει μέρος σε κύκλο διαλέξεων που οργανώσε η Πάντειος. Έπεκτεινώντας τις απόψεις του Γερμανού καθηγητή και στην ελληνική πραγματικότητα, δημοσιεύουμε σήμερα συνέντευξη με τον καθηγητή κ. Κώστα Σημίτη, που ήταν από τους οργανωτές των εκδηλώσεων της Παντείου.

— Κύριε Σημίτη, ο καθηγητής Κύμπλερ διάσπασε, νομίζουμε, να δώσει μια απόλυτως καθαρή απάντηση σχετικά με το οργανωτικό σχήμα της Τηλεόρασης και της Ραδιοφωνίας. Συμμερίζεστε τους διαταγμούς του, αν μάλιστα λάβουμε υπ' όψη την τραγική κατάσταση του συστήματος, που καθορίζει τη λειτουργία τους εδώ στην Ελλάδα;

«Συμμερίζομαι την πεποίθησή του ότι υπάρχουν μερικά από τα προβλήματα των οποίων η λύση δεν είναι εύκολη, προβλήματα που δεν έχουν συνειδητοποιηθεί γιατί σήμερα τουλάχιστον στην Ελλάδα επικρατεί τα πάντα ή πολιτικά απαράδεκτη χρήση της Ραδιοφωνίας και της Τηλεόρασης που κάνει η κυβέρνηση. Ένα πρώτο σημαντικό πρόβλημα θέτει το κρατικό μονοπώλιο των εκπομπών.

Συνέντευξη στην ΦΑΝΗ ΠΕΤΡΑΛΙΑ

πών. Το ραδιοφωνικό μονοπώλιο του κράτους δικαιολογείται με το επιχείρημα ότι η Ραδιοφωνία προσφέρει δημόσια υπηρεσία, ότι συντελεί στη διατήρηση και ισχυροποίηση της κοινωνικής και πολιτικής υποδομής.

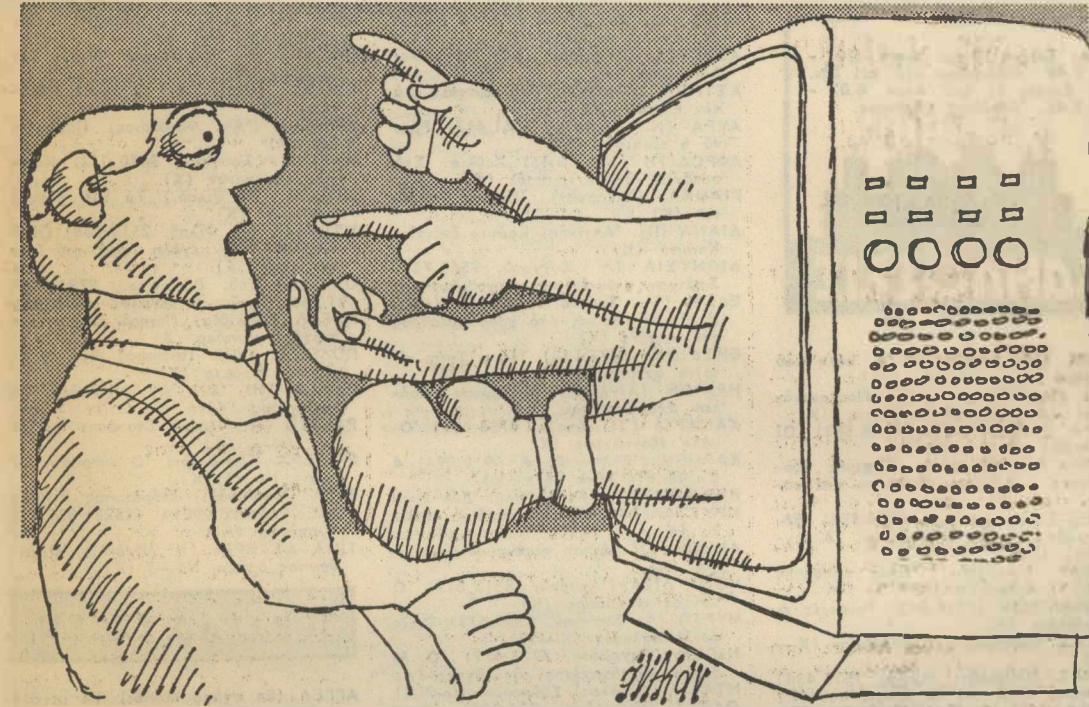
«Αλλά η Ραδιοφωνία δεν πρέπει να έχει μόνο τη διάσταση της εκπομπής προς ένα παθητικό κοινό, αλλά και τη διάσταση της επικοινωνίας. Έπιτυχημένη είναι όταν οι ακροατές και θεατές δεν δέχονται μόνον αλλά και συμμετέχουν, μπορούν και αυτοί να μεταφέρουν τις απόψεις τους και να τις αντιπαραθέτουν σε άλλες απόψεις».

— Και η κάθε συμμετοχή είναι, πιστεύετε, αδύνατη σε κράτη όπου η Τηλεόραση και το Ραδιόφωνο θεωρούνται μέσα προπαγάνδας...

«Κυβερνήσεις οι οποίες χρησιμοποιούν καταχρηστικά τη Ραδιοφωνία, αποδυναμώνουν τελικά το μονοπωλιακό δικαίωμα. Πρόσφατα το γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, διαμαρτυρόμενο κατά της μονόπλευρης πληροφόρησης της προηγούμενης συντηρητικής κυβέρνησης, είχε άμφισβητήσει το μονοπώλιο και εγκατέστησε δικό του πομπό. Το μονοπώλιο, πρέπει επίσης να επισημάνουμε, δεσμεύει σε χώρες με άμφορική Τηλεόραση

μόνο την πολιτική αντιπολίτευση. Οι επιχειρηματίες, εφ' όσον διαθέτουν χρήματα περνούν οποιοδήποτε μήνυμα θέλουν. Το πρόβλημα του μονοπωλίου θα τεθεί με άκρη μεγαλύτερη αδύτητα όταν εισαχθεί και στη χώρα μας η μετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών με καλώδια. Το εμπόδιο ότι οι συχνότητες εκπομπής εί-

ναι να είναι ότι η αλήθεια και η πληροφόρηση του κοινού είναι άποτέλεσμα λόγου και διαλόγου όπου παίρνουν μέρος όλοι και που πρέπει να γίνεται κτήμα όλων. Λαθρομένη επίσημοι είναι η συγκέντρωση ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής παραγωγής σε ένα μόνο κέντρο. Χρειάζονται περιφερειακοί σταθμοί, ώστε να κινητο-

ποιούνται και να εκφραστούν πρόσωπα απ' όλη τη χώρα».

Πολυφωνία και άποκέντρωση

— Ποιά θα μπορούσε να είναι η λύση στο πρόβλημα του κρατικού μονοπωλίου;

«Τη λύση στο πρόβλημα του μονοπωλίου θα δώσουν ο πλουραλισμός, δηλαδή η πολυφωνία, και η άποκέντρωση. Δεν πρέπει η πηγή των ειδήσεων, η κατευθυντήρια γραμμή των σχολίων, η αντίληψη των εκπομπών να είναι μία. Δεν πρέπει να υπάρχουν επίσημες, παραδεκτές και άνακοινώσιμες και επικίνδυνες και απαγορευμένες απόψεις. Η Τηλεόραση είναι μέσο επικοινωνίας και σ' αυτό θα πρέπει να εκφράζονται όσο το δυνατόν περισσότερες γνώμες από όσο το δυνατόν περισσότερα πρόσωπα και φορείς. Αρχή της πρέπει

να είναι ότι η αλήθεια και η πληροφόρηση του κοινού είναι άποτέλεσμα λόγου και διαλόγου όπου παίρνουν μέρος όλοι και που πρέπει να γίνεται κτήμα όλων. Λαθρομένη επίσημοι είναι η συγκέντρωση ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής παραγωγής σε ένα μόνο κέντρο. Χρειάζονται περιφερειακοί σταθμοί, ώστε να κινητο-

— Έχει προταθεί επανειλημμένα και από πολλές πλευρές στην Ελλάδα, ο διακομματικός έλεγχος της Τηλεόρασης και του Ραδιοφώνου. Έγγυάται ο έλεγχος αυτός την αυτονομία τους;

«Ο διακομματικός έλεγχος έχει προταθεί σαν ένα αναγκαίο δόγμα για να ξεπεραστεί η σημερινή κατάσταση, όπου την πολιτική παιχνιδι νοθεύεται από την προνομιακή παρουσίαση των κυβερνητικών θέσεων. Κάποιος Γάλλος υπουργός είχε πει: «Όποιος κρατά την Τηλεόραση στα χέρια του, αποφασίζει για την τύχη του έθνους...». Και είναι ανεπίτρεπτο η τύχη του έθνους να αποφασίζεται από μια πολιτική παράταξη με κριτήριο το κομματικό της συμφέρον. Η εξασφάλιση της ουδετερότητας των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και της ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων γκαμών που παρουσιάζουν, απαιτεί τον άμεσο έλεγχό τους από όργανο στο οποίο θα εκπροσωπούνται τα πολιτικά κόμματα».

— Πιστεύετε ότι και μακροπρόθεσμα η διοίκηση τους μπορεί να άσκειται από μια επιτροπή διακομματική;

«Ασφαλώς όχι. Η άποστολή της Τηλεόρασης και του Ραδιοφώνου, είναι πολύ πλατύτερη από την πολιτική είδησεογραφία και γι' αυτό χρειάζεται η συμμετοχή ανθρώπων απ' όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Στην Ιταλία, όπου τα πολιτικά κόμματα εκπροσωπούνται στο διοικητικό συμβούλιο της Ραδιοφωνίας και της Τηλεόρασης, οι πολιτικές αντιθέσεις και οι αναγκαίοι πολιτικοί συμβιβασμοί έπι-

νουν στο ποιοι συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο...

«Πρέπει να θρεθούν διαδικασίες, που θα κατοχυρώνουν ότι και στην Τηλεόραση και στο Ραδιόφωνο, θα ισχύουν οι άρχες της ισότητας και της ελευθερίας έκφρασης, αλλά θα εξασφαλίζουν ταυτόχρονα την προστασία του πολιτή από επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, και του συνόλου από άσχημες και κακόπιστες κριτικές. Ποιος θα αποφασίζει όταν δημοσιογράφος πιστεύει ότι περιβάλλεται αδικοαλογητα ή εκπομπή του και διαμαρτυρείται κατά της λογοκρισίας; Πώς θα κατοχυρωθεί το δικαίωμα έκαιων στους οποίους έγινε δημόσια δυσφημιστική κριτική να απαντήσουν; Ποιά θα είναι τα κριτήρια για τον έλεγχο των εκπομπών; Μπορεί ένα ρεπορτάζ για παράδειγμα, να παρουσιάσει πρόσωπα χωρίς τη συναίνεσή τους ως περιθωριακά ή εγκληματικά; Πώς θα κρίνεται, αν πρέπει να δοθεί χρόνος εκπομπής σε σωματεία, συλλόγους, δήμους, κοινότητες, εταιρίες, ιδρύματα κ.λπ. που θέλουν να μάς άσασχολήσουν με τα προβλήματά τους; Τέλος, το πρόβλημα της χρηματοδότησης δεν είναι απλό. Ποιά είναι το κόστος χρηματοδότησης αν καταγοηθεί ή διαφώνηση; Αν υπάρχει διαφώνηση, σε ποιά μέτρο θα υπάρχει αντιδιαφώνηση;»

Το άλλοθι της Γ.Σ.

— Γιατί νομίζετε ότι η Γενική Συνέλευση που υπάρχει στην Ε.Ρ.Τ. δεν έγγυάται την αντικειμενική λειτουργία της;

«Η γενική συνέλευση έχει στα κρίσιμα θέματα συμβουλευτική γνώμη. Άποφασιστικές εξουσίες έχει το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο διορίζεται από την κυβέρνηση κατά την κρίση της και ο γενικός διευθυντής ο οποίος επίσης διορίζεται και παύεται από την κυβέρνηση όταν έκαινη θέλει. Τα αποφασιστικά όργανα είναι λοιπόν κυβερνητικοί έντεταλμένοι, υποχρεωμένοι από τα πράγματα να έκτελούν τη θέληση έκαιων που τους όρισαν. Άλλά τα πράγματα δεν είναι καλύτερα με τη ύβην αντιπροσωπευτική Γενική Συνέλευση. Άπό τα είκοσι περίπου πρόσωπα, που τη συγκροτούν, τα δεκάτιστα είναι δημόσιοι υπάλληλοι οι κατέχουν τη θέση τους χάρι σε κυβερνητική άποφάση ή άνηκουν άπο θέση στη συντηρητική παράταξη. Μιά συνέλευση συγκροτημένη μ' αυτόν τον τρόπο, δεν πρόκειται να κάνει ούσιαστικό έλεγχο. Δίνει ένα άλλοθι αντικειμενικότητας στην κοιμητική κυβερνητική πολιτική. Η άντικείμενη άρνήθηκε να όρισει έκπροσώπους σ' αυτή τη συνέλευση γιατί σωστά δεν ήθελε να βοηθήσει στην παραπλάνηση του κόσμου».

Το επίπεδο της ΤΙ ΒΙ

— Πιστεύετε ότι τελικά είναι το πρόβλημα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας μόνο οργανωτικό;

«Πέρα από το θεσμικό πρόβλημα υπάρχουν θέματα και άλλα προβλήματα. Μερικά είναι άπόρροια της έξαρτησης από την κυβέρνηση, όπως ο υπερβολικά ύψηλός άριθμός διοικητικού προσωπικού, άλλα άποτέλεσμα της πολιτιστικής αντίληψης της συντηρητικής παράταξης. Άπό κάλλσαν την Τηλεόραση άφροντιστήριο ασχληνοσίας και κακογουστιάς». Θα έπρεπε να προσέδωσουμε τον χαρακτηρισμό σχολείο παθητικότητας, διαίότωση και άντικειμενικής συμπεριφοράς. Το πρόβλημα της ποιότητας στάθμης των εκπομπών είναι έξ ίσου σημαντικό με έκείνο της κομματικοποίησης των ειδήσεων. Γιατί αν δεν βελτιωθεί γενικά το επίπεδο, τότε η διόρθωση της μορφής των ειδήσεων θα παραμένει επισφαλής κατάρτηση. Καλύτερα προγράμματα συνεπάγονται τόσο την έξαφάνιση από τους δέκτες μας των άμερικανικών ταινιών δίσε, όσο και διαφόρων τηλεοπτικών παιχνιδιών και σειρών που καταργούν τη σκέψη και καλλιεργούν φτηνά συναισθήματα. Η σύντηξη του προγράμματος θα είναι στην άρχή ίσως άναπόφευκτη, άλλα θα δώσει ένασμα για τη δημιουργία πρωτότυπων ελληνικών παραγωγών».

— Πιστεύετε ότι και μακροπρόθεσμα η διοίκηση τους μπορεί να άσκειται από μια επιτροπή διακομματική;

Οι δημοσιογράφοι

— Μήπως, λοιπόν, η λύση θα βρισκόταν σ' ένα πλατύτερο και συγκεντρωτικότερο κεντρικό όργανο;

«Όχι. Γιατί και η αντίληψη ότι πρέπει να υπάρχει ένα κεντρικό καθοδηγητικό όργανο στο οποίο θα συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι, τα πολιτικά κόμματα, τα συνδικάτα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η Εκκλησία, τα πνευματικά ιδρύματα, οι λογοτέχνες, οι καλλιτέχνες κ.λπ. δεν βοηθά να λυθούν τα προβλήματα. Όργανο μαμούθ δεν αποφασίζουν. Προσυπογράφουν τις άποφάσεις που παίρνουν άλλοι. Η καθοδηγητική λειτουργία περνά στα χέρια της διεύθυνσης. Μπορούν και πρέπει να υπάρχουν παράλληλα με το άνώτατο όργανο και επιτροπές στους επί μέρους τομείς, με δικαίωμα να παρακολουθούν και να έπηρεάζουν την προετοιμασία των προγραμμάτων. Για παράδειγμα, ο πρόεδρος Άνδρέας Παπανδρέου είχε ζητήσει από την κυβέρνηση στον μερικό τομέα της ενημέρωσης, δημοσιογράφοι κοινής άποδοχής να άναλαμβάνουν την διαύθυνση των ειδήσεων και των ενημερωτικών εκπομπών. Η πρόταση που είχε σκοπό την άμεση άντιμετώπιση της αντιδημοκρατικής λειτουργίας της Τηλεόρασης σήμερα, δείχνει έναν δρόμο που θα μπορούσε ίσως να ακολουθηθεί. Η κατοχύρωση της πολυφωνίας στην ενημέρωση μπορεί να είναι το έργο μιάς έπιτροπής δημοσιογράφων με διάφορες πολιτικές πεποιθήσεις. Πρέπει να πιστέψουμε, πράγμα που νομίζω ότι τονίζεται έπιμονα και από τον καθηγητή Κύμπλερ, ότι η πολυπλοκότητα της άποστολής και του τρόπου λειτουργίας της Τηλεόρασης και του Ραδιοφώνου, άπακλείουν την εφαρμογή άπλών σχημάτων».

Τα προβλήματα

— Γεγονός που πρέπει να σημειώνεται ότι τελικά η λύση του προβλήματος δεν είναι τόσο άπλή, ώστε να έξαντλείται μό-

ΚΥΜΠΛΕΡ

Έρ : Κύριε Κύμπλερ, τό πρόβλημα τής οργάνωσης τής ραδιοφωνίας καί τηλεόρασης βρίσκεται στήν Έλλάδα στό επίκεντρο τής πολιτικής διαμάχης. Ή αντιπολίτευση θεωρεῖ ὅτι ἡ τηλεόραση εἶναι ὄργανο προπαγάνδας τής κυβέρνησης. Ὑπάρχουν συστήματα οργάνωσης τής τηλεόρασης τέτοια, ὥστε νά μήν ἐξαρτᾶται μονόπλευρα ἀπό τό κράτος;

Ἀπάντηση : Πιστεύω, ὅτι κανένα σύστημα οργάνωσης τής τηλεόρασης δέν εἶναι σέ θέση νά ἐξασφαλίσει αὐτονομία ἀπό κυβερνητικές ἐπεμβάσεις, ὅταν δέν ὑπάρχει καί ἀπό τή μεριά τής κυβέρνησης καί τοῦ κράτους γενικά ἡ θέληση νά ἀναγνωρισθεῖ ἡ αὐτονομία τής τηλεόρασης. Πολλοί πιστεύουν, ὅτι μ' ἓνα σύστημα ὅπως αὐτό πού κρατεῖ στίς ΗΠΑ ἐξασφαλίζεται ἡ ἐλευθερία ἔκφρασης ὅλων τῶν ἀπόψεων. Στίς ΗΠΑ ἡ διοργάνωση τής ραδιοφωνίας δέν εἶναι ἀποστολή τοῦ κράτους. Ἡ ραδιοφωνία εἶναι κατά τή θεωρητική σύλληψη ὅπως ὁ τύπος μέσο διατύπωσης διαφορετικῶν καί ἀντιτιθεμένων ἀπόψεων. Ἔχει ἀνατεθεῖ γι' αὐτό σέ ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἀνταπόκριση στίς ἐπιθυμίες τοῦ κοινοῦ ἐπιτυγχάνεται μέ βοήθεια τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Μιά πού ἡ χρηματοδότηση τῶν τηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν πραγματοποιεῖται ἀποκλειστικά μέσῳ τής διαφήμισης πρέπει οἱ διοργανωτές νά παρουσιάζουν προγράμματα πού τοῦς ἐξασφαλίζουν τή μεγαλύτερη δυνατή ἀκροατικότητα. Γιά τοῦς ἴδιους τοῦς Ἀμερικανούς τό κύριο πρόβλημα τοῦ συστήματος αὐτοῦ εἶναι ὅτι δέν ὑπάρχουν τόσες συχνότητες, ὥστε ὁ καθένας πού θέλει νά ἐκπέμπει τηλεοπτικά προγράμματα. Ἡ καταναμὴ τῶν συχνοτήτων γίνεται γι' αὐτό ἀπό εἰδικό δημόσιο ὀργανισμό. Σχετικά μέ τό σύστημα αὐτό θά μπορούσε νά ἐπισημάνει κανεὶς τά ἑξῆς : Ἡ ταύτιση ἔφημερίδας καί τηλεόρασης εἶναι λαθεμένη. Ἡ ἀγορά τής ἔφημερίδας προϋποθέτει ἀπόφαση τοῦ καταναλωτῆ καί δραστηριοποίησή του. Ἡ τηλεόραση βασίζεται στήν παθητικότητα τοῦ θεατῆ. Τήν ἔφημερίδα πού δέν ἐγκρίνεις παύεις νά τήν ἀγοράζεις. Τό πρόγραμμα πού δέν ἐγκρίνεις συνεχίζεται. Στίς ΗΠΑ τό περιεχόμενο τῶν προγραμμάτων ἐνδιαφέρει μόνο στό μέτρο πού διοχετεύουν στό κοινό ὀρισμένη διαφήμιση. Τό πολιτιστικό περιεχόμενο τής τηλεόρασης εἶναι τό δευτερεῦον προϊόν. Καθοριστική εἶναι ἡ διαφημιστική προσπά-

-θεια, τό τί θά πουληθεῖ στό κοινό καί ὅχι πῶς θά διασκεδάσει ἢ θά μορφωθεῖ. Τό σύστημα αὐτό εἶναι βέβαια πολιτικά οὐδέτερο, γιατί δέν ἀνοίγει στούς κατόχους δημοσίων θέσεων τή δυνατότητα ἄμεσης ἐπέμβασης στό περιεχόμενο τῶν ἐμπομπῶν. Τό κρίσιμο ἐλάττωμά του ἔγκειται στή μονοδιάστατη λειτουργία τοῦ προγράμματος ὡς μέσου προώθησης τῆς πώλησης προϊόντων. Ἡ λειτουργία αὐτή ἀφαιρεῖ ἀπό τή τηλεόραση τίς παιδευτικές καί πολιτιστικές δυνατότητές της καί συντελεῖ στή διάβρωση τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀμερικανική κυβέρνηση ἐπέδωξε μέ διάφορα μέτρα νά ἀντισταθεῖ στήν τάση αὐτή. Οἱ ἄδειες γιά λειτουργία σταθμοῦ τηλεόρασης ἀνανεώνονται τότε μόνον, ὅταν ὁ ἰδιοκτήτης του ἐκπληροῖ ὀρισμένες ἐλάχιστες προϋποθέσεις ὡς πρός τήν ποιότητα τοῦ προγράμματος. Ἡ ρύθμιση αὐτή δέν ἀρκεῖ ὅμως γιατί οἱ προϋποθέσεις εἶναι πραγματικά ἐλάχιστες. Πρέπει ἐπίσης νά σημειωθεῖ, ὅτι ὁ νομοθέτης ἔχει ἐπέμβει γιά νά ἐξασφαλίσαι παρά τήν ὑπάρχουσα πληθώρα σταθμῶν τήν ἐλευθερία ἔκφρασης γνώμης. Πράγμα πού ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἰδιωτική τηλεόραση δέν ἐξασφαλίζει πάντα πλουραλισμό. Ἔτσι σέ ἐκλογές ὅλοι οἱ ὑποψήφιοι πρέπει νά τυγχάνουν ἴσης μεταχείρισης. Ἐκεῖνος πού ὑπῆρξε ἀντικείμενο ἐπίθεσης ἀπό τηλεοπτικό πρόγραμμα ἔχει δικαίωμα ἀπάντησης. Ἡ ἀμερικανική διοίκηση προσπαθεῖ τέλος νά ἀντιμετωπίσει μέ διάφορα μέτρα τή διαμόρφωση μονοπωλιακῶν καταστάσεων στό τηλεοπτικό πεδίο. Τά ἔξοδα τῶν προγραμμάτων εἶναι τόσο μεγάλη ὥστε σιγά σιγά οἱ μικρές ἐταιρεῖες ἐκλείπουν καί ὁ ἔλεγχος τῶν σταθμῶν περιέρχεται σέ ἐπιχειρηματικά συγκροτήματα. Ὁ πλουραλισμός παύει βέβαια νά ὑπάρχει ὅταν οἱ δῆθεν ἀνταγωνιζόμενες ἐταιρεῖες ἀνήκουν στά ἴδια λίγα πρόσωπα.

Ἐρ : Πῶς κρίνετε τά συστήματα πού ἐπικρατοῦν στή Δυτική Εὐρώπη, π.χ. στή Μεγάλη Βρετανία;

Ἀπ: Τά συστήματα αὐτά θά μπορούσα νά τά χαρακτηρίσω διπολικά. Ὑπάρχουν ἕνατά κανόνα δύο διαφορετικοί φορεῖς, δύο τηλεοπτικά προγράμματα πού ἀνταγωνίζονται. Καί τά δύο βρίσκονται ὑπό κρατική ἐποπτεία, ἀλλά ὁ βαθμός τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου διαφέρει. Στή Μεγάλη Βρετανία ἡ κύρια κρατική τηλεόραση εἶναι τό Μπί-Μπί-Σι. Τό διοικητικό συμβούλιο του διορίζεται ἀπό τή κυβέρνηση. Τά προγράμματα του χρηματοδοτοῦνται μέ τά τέλη πού πληρώνει τό κοινό.

Διαφημίσεις απαγορεύονται. Το δεύτερο πρόγραμμα ή εμπορική τηλεόραση τρεῖ υπό τόν ἔλεγχο ἀνεξαρτήτου ὀργανισμοῦ τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη ὀρίζονται ἐπίσης ἀπό τή κυβέρνηση. Το δίκτυο ἐκπέμπει διάφορα προγράμματα, τὰ ὁποῖα παράγουν ἐταιρεῖες πού χρηματοδοτοῦνται ἀπό τή διαφήμιση. Πρέπει νά σημειωθεῖ πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι παρ' ὅλο πού ἡ κυβέρνηση διορίζει τὰ μέλη τῶν ἀποφασιστικῶν συλλογικῶν ὀργάνων καί στά δύο προγράμματα τῆς τηλεόρασης, ἡ αὐτονομία τους εἶναι πολύ μεγάλη. Ἀπόδειξη ὅτι τό θέμα ποιός διορίζει τὰ διοικητικά ὄργανα νά εἶναι δευτερεῦον καί προέχει τό θέμα γιά ποιό σκοπό διορίζονται. Το δεύτερο σημεῖο πού πρέπει νά τονισθεῖ εἶναι ὅτι ὁ ἀνταγωνισμός μεταξύ τῆς μή ἐμπορικῆς καί ἐμπορικῆς τηλεόρασης εἶναι ἀνταγωνισμός μέ ἄνισα μέσα. Οἱ εἰσπράξεις ἀπό τή διαφήμιση προσαρμόζονται αὐτόματα στόν πληθωρισμό καί στήν οἰκονομική ἐξέλιξη. Ἀντίθετα τὰ τέλη καί οἱ κρατικές ἐπιδοτήσεις μέσουν στάσιμα. Το ἀγγλικό κοινοβούλιο γιά παράδειγμα ἔδειξε μεγάλη ἀπροθυμία νά ἀναπροσαρμόσει τὰ τηλεοπτικά τέλη. Οἱ κρατικοί φορεῖς γιά νά ἀντιμετωπίσουν τήν ἄρνηση ἢ ἀπροθυμία χρηματοδότησης ἐπιδιώκουν νά ἀποδείξουν μέ αὔξηση τῆς ἀκροατικότητας τῶν προγραμμάτων τους τήν ἀνάγκη γιά κρατική βοήθεια. Τείνουν νά παρουσιάζουν ρηχά προγράμματα καί νά ἐξισώνουν τό ἐπίπεδο τους μέ τό ἐπίπεδο τῶν ἐμπορικῶν τηλεοπτικῶν φορέων. Στήν Ἀγγλία ἔχει ἐπισημανθεῖ τελευταία, ὅτι οἱ ἐκπομπές τοῦ Μπί-Μπί-Σι δέν παρουσιάζουν τήν ἴδια ποιότητα. Το διπολικό σύστημα μέ θιάφορο τρόπο χρηματοδότησης δέν ὀδηγεῖ σέ ποικιλία. Τείνει σέ ἐξίσωση τοῦ μή ἐμπορικοῦ προγράμματος πρὸς τό ἐμπορικό πρόγραμμα, σέ ὁμογενοποίηση, σέ ἀκόμη μεγαλύτερη προσφορά τῆς ἴδιας τροφῆς. Ἀπειλεῖ τήν ἀποστολή τῆς τηλεόρασης νά εἶναι μέσοπολιτιστικῆς ἀνάπτυξης καί κοινωνικῆς ἐνσωμάτωσης.

Ἐρ : Πιστεύετε, δηλαδή, ὅτι ἕνα σύστημα πού ὑπάρχει ἕνας μόνο κρατικός φορέας εἶναι τό καλύτερο δυνατό;

Ἀπ : Δέν ὑπάρχουν τυποποιημένες λύσεις. Πολλά ἐξαρτῶνται ἀπό τή στάθμη τῆς παιδείας, τῆς πολιτιστικῆς ἐξέλιξης, τῆς διοικητικῆς αὐτονομίας. Το σύστημα τοῦ μοναδικοῦ κρατικοῦ φορέα πα-

παρουσιάζει επίσης σειρά από προβλήματα. Θα αναφέρω μερικά : Σέ όλες τίς χώρες μέ κρατική ραδιοφωνία ή ραδιοφωνία θεωρείται ώς θεσμός πού έπιτελεϊ παραπλήσια λειτουργία πρός τήν εκπαίδευση, τά πανεπιστήμια, τίς βιβλιοθήκες, τά μουσεϊα. Δέν είναι μέσο γιά τήν έκφραση διαφορετικῶν απόψεων πού ανταγωνίζονται γιά νά πείσουν τούς πολίτες καί νά αποκτήσουν όπαδούς, αλλά μέσο πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς διαμόρφωσης τῆς κοινωνίας έθνικῆς ένοποίησης. Ἡ έλευθερία τῆς έκφρασης γνώμης δέν αποτελεϊ ἀρχή πού καθορίζει τή λειτουργία τῆς τηλεόρασης. Ἐπόμενα καί τό ἄτομο δέν έχει δικαίωμα πρόσβασης στίς τηλεοπτικές εκπομπές, δέν μπρρεϊ νά ζητήσει νά έκφέρει τή γνώμη του. Ἡ τηλεόραση παραμένει ὄχημα φιανομῆς καθορισμένης γνώμης καί ὄχι μηχανισμός έλεύθερης επικοινωνίας. Βέβαια επιδιώκεται νά έκφέρονται περισσότερες γνώμες στά προγράμματα. "Όμως εκείνοι πού ακούγονται είναι ὅσοι έχουν ήδη κοινωνική ἀπήχηση.

Ἡ σύνθεση τῶν διοικητικῶν ὀργάνων, πού πρέπει νά είναι αντιπροσωπευτικά, έξαρτᾶται ἀπό τό ποιός καί μέ ποιά κριτήρια καθορίζει αὐτή τήν αντιπροσωπευτικότητα. Τά πολιτικά κόμματα γιά παράδειγμα, ὅταν συμμετέχουν στά καθοδηγητικά ὀργανα επιδιώκουν νά επέκτείνουν τήν παρουσία τους σέ βάρος ἄλλων κοινωνικῶν ὀμάδων. Τά πολιτικά κόμματα είναι αντιπροσωπευτικά, αλλά ένα διοικητικό ὀργανο πού τή πλειοψηφία του αποτελοῦν βουλευτές, ὑπουργοί καί κομματικοί εκπρόσωποι δέν έγγυᾶται τήν αὐτονομία ἀπό τόν κυβερνητικό ἢ κρατικό μηχανισμό. Σέ ποιό μέτρο μποροῦν νά συμμετέχουν ὅμως εκπρόσωποι τῶν συνδικάτων, τῶν εργοδοτῶν, τῶν πανεπιστημίων, διαφόρων πολιτιστικῶν συλλόγων, τῆς εκκλησίας; Οἱ ἴδιοι οἱ εργαζόμενοι στήν τηλεόραση μποροῦν νά εκπροσωποῦνται καί πώς;

Τρίτο πρόβλημα αποτελεί ὁ έλεγχος τοῦ περιεχομένου τῶν προγραμμάτων. Τά ζωντανά ρεπορτάζ ἢ ἡ παρουσίαση ὀρισμένων προβλημάτων, γιά παράδειγμα τῆς τρομοκρατίας είναι αναπόφευκτο νά αντικατοπτρίζουν τίς ὑποκειμενικές ἀπόψεις τοῦ δημοσιογράφου. Σέ ποιό μέτρο ἢ τηλεόραση επιτρέπεται νά έκφράζει τέτοιες ἀντιλήψεις; Τά κριτήρια τῆς ἀντικειμενικότητας, τῆς ἰσορροπημένης παρουσίας τῶν ἀπόψεων δέν βοηθοῦν πάντα. Μπορεϊ νά ὀδηγήσουν τόσο σέ ἐπεμβάσεις καί σέ λογοκρισία ὅσο καί σέ έλευθερία προσβολῆς δικαιωμάτων ἄλλων.

Ὁ ἔλεγχος τῆς ραδιοφωνίας καί ἡ ἐλευθερία ἐπικοινωνίας

FRIEDRICH KUEBLER

Περίληψη

-I-

1. Τό δίκαιο τῶν ἀνεπτυγμένων κρατῶν ρυθμίζει θεσμούς πού ἀφοροῦν τήν ἀπόλαυση πολιτιστικῶν ἀγαθῶν ἀπό τούς πολίτες. Οἱ θεσμοί τῆς παιδείας, τῆς πολιτιστικῆς παράδοσης τῆς χώρας (μουσεῖα, ἀρχαιολογικοί θησαυροί), τῶν θεαμάτων καί τῆς ραδιοφωνίας καί τηλεόρασης γίνονται ὅλο καί περισσότερο ἀντικείμενο ἔρευνας καί ρύθμισης ἀπό τό δίκαιο τῶν ἀνεπτυγμένων κρατῶν.

2. Βασική ἀπαίτηση τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος εἶναι ἡ νομική ρύθμιση πού γίνεται ἀπό ἐκλεγμένους ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ. Ἡ νομική ρύθμιση γιά τούς θεσμούς τῆς ραδιοφωνίας καί τῆς τηλεόρασης ἔχει τήν ἰδιορρυθμία ὅτι ἀφορᾷ μέσα πού συμβάλλουν ἀπό σχηματισμό τῆς διαδικασίας κοινῆς γνώμης καί ἐπηρεάζουν ἔτσι τίς προϋποθέσεις ψήφισης καί ἀποδοχῆς ἀπό τό λαό τοῦ νόμου. Αὐτό τό ὀξύμορο σχῆμα νά ἐπηρεάζει ἡ ραδιοφωνία τήν ψήφιση τῶν νόμων, πού προορίζονται γιά τήν ἴδια φέρνει σ' ὅλες τίς χῶρες ἐπιπλοκές καί ἀμφισβητήσεις ὡς πρός τήν δημοκρατική νομιμοποίηση τῆς νομικῆς ρύθμισης γιά τήν ραδιοφωνία. Τοῦτο ἐπιτείνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ρύθμιση εἶναι τόσο πολύπλοκη ὥστε νά ὑπερβαίνει τίς νομοτεχνικές ἱκανότητες τοῦ κοινοβουλίου.

-II-

Ὁ θεσμός καί οἱ βασικές ἀρχές ^{πάνω} στίς ὁποῖες στηρίζεται ἡ ραδιοφωνία καί ἡ τηλεόραση στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική διαφέρουν. Στίς κυριώτερες εὐρωπαϊκές χῶρες ἡ ραδιοφωνία καί ἡ τηλεόραση ἀποτελοῦν κρατικούς ὀργανισμούς ἢ καί ἡμικρατικούς ὀργανισμούς πού βρίσκονται σέ μιά κάποια αὐτονομία ἀπό τό κράτος. Στίς Η.Π.Α. ἡ ραδιοφωνία ἀνήκει σέ ἰδιῶτες ἐπιχειρηματίες καί ἐποπτεύεται ἀπό τήν ὁμοσπονδιακή Ἐπιτροπή Ἐπικοινωνίας (F.C.C.). Ἡ διαφορά αὐτή ὀφείλεται στή διαφορετική θεμελίωση τοῦ λόγου ὑπαρξῆς τῆς ραδιοφωνίας στό ἡπειρωτικό καί ἀμερικανικό σύστημα. Στήν Εὐρώπη ἡ ραδιοφωνία δέν εἶναι "μέσο" ἐκφρασης τῆς ἐλεύθερης γνώμης τῶν ἀτόμων ἀλλά "παράγοντας" διατήρησης καί δημιουργίας

της πολιτιστικής υποδομής της κοινωνίας.

Στήν Ευρώπη ο θεσμός δέν υπάγεται στην κατηγορία που υπάγεται ο "τύπος" αλλά στην κατηγορία που υπάγονται οργανισμοί όπως η εκπαίδευση, τα πανεπιστήμια, οι βιβλιοθήκες και τα μουσεία.

Η ραδιοφωνία δέν προϋποθέτει όπως οι εφημερίδες "απόφαση του αναγνώστη για αγορά", το ραδιόφωνο και η τηλεόραση βρίσκονται στο κάθε σπίτι και λειτουργούν μ'ένα πάτημα του κουμπιού.

Ο ρόλος της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης αμφισβητήθηκε στην Ευρώπη ένωρίς. Το λάθος όμως του να μετατραπεί η ραδιοφωνία σε "μέσο" στα χέρια των ιδιωτών ή και της κυβέρνησης καταδείχθηκε μέ τρόπο προμαχτικό στο Χιτλερικό ιστορικό παράδειγμα.

Έξ άλλου ότι η ραδιοφωνία αποτελεί μέσο έλευθέρως έκφρασης των ιδεών και των κοινωνικών ομάδων αποδείχθηκε μιά φαντασίωση γιατί στην χώρα καταγωγής του μοντέλλου αυτού δηλαδή στις Η.Π.Α. η τηλεόραση και το ραδιόφωνο είναι στα χέρια όλίγων οικονομικών συγκροτημάτων. Η έλεύθερη πρόσβαση των ατόμων που θέλουν να εκφράσουν την γνώμη τους είναι αδύνατη. Τα προγράμματα είναι έξ άλλου κακής ποιότητας γιατί το κίνητρο των ιδιοκτητών είναι το κέρδος που φέρνει η διαφήμιση.

Τα προγράμματα θά πρέπει να έχουν μεγάλη ακροατικότητα που επιτυγχάνεται μέ την υποβίβαση της ποιότητάς των.

-III-

Τά κυριώτερα συστήματα νομικής ρύθμισης της ραδιοφωνίας και τηλεόρασης είναι δύο.

1. Το ένωτικό Σύστημα (INTERGRATIONS MODELL)
2. το δυαδικό Σύστημα (DUALES SYSTEM).

1. Το ένωτικό σύστημα είναι ο παραδοσιακός για την Δυτική Ευρώπη οργανισμός που απέκτησε αυτόνομία από την κρατική μηχανή και την εκάστοτε κυβέρνηση. Παράλληλα ο οργανισμός αυτός άνοιξε τις πόρτες του στην έλεύθερη έκφραση της γνώμης στις κοινωνικές ομάδες. Γι'αυτό έγινε προσπάθεια να διαμορφωθεί πλουραλιστική δομή στα έσωτερικά όργανα του ραδιοφωνικού οργανισμού μέ εκπροσώπηση μέσα σ'αυτά των κυριωτέρων κοινωνικών ομάδων π.χ. πολιτικών κομμάτων, εργατικών συνδικάτων κ.τ.λ.

Επίσης μέ ώρισμένους νομικούς κανόνες εξασφαλίζεται η πρόσβαση σε ώρισμένα άτομα ή ομάδες ατόμων που θέλουν να εκφράσουν την γνώμη τους μέσω της ραδιοφωνίας-τηλεόρασης.

Τό σύστημα αὐτό ἔτυχε εὐρείας κριτικῆς. Τό σημαντικώτερο σημεῖο τῆς κριτικῆς αὐτῆς εἶναι ὅτι τελικά καταλήγει μέ τό σύστημα αὐτό νά ἐκφράζει ἡ ραδιοφωνία τίς ἀπόψεις μόνον τῶν κομμάτων, ἐφ' ὅσον καί ἡ χρηματοδότησίς της ἐξαρτᾶται ἀπό τό Κοινοβούλιο καί τήν Κυβέρνηση.

2. Τό Δυαδικό σύστημα σημαίνει ὅτι παράλληλα μέ τόν κρατικό ραδιοφωνικό ὀργανισμό ἐπιτρέπεται καί ἡ λειτουργία ἰδιωτικῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν. Μ'αὐτόν τόν τρόπο δέν θά ὑπάρχουν τά προβλήματα τῆς ἐξάρτησης πού ἔχει τό ἐνωτικό σύστημα.

Στήν πράξη αὐτό ὅμως δέν εἶναι σωστό. Ὁ ἀνταγωνισμός πού δημιουργεῖται μεταξύ τῆς κρατικῆς καί τῆς ἐμπορικῆς ραδιοφωνίας ἀπολήγει πρός ὄφελος τῆς ἐμπορικῆς ραδιοφωνίας. Διότι ἐνῶ ἡ ἰδιωτική ραδιοφωνία ἔχει μεγάλα ἔσοδα ἀπό τίς διαφημίσεις ἡ κρατική ραδιοφωνία ἐξαρτᾶται ἀπό τό κοινοβούλιο πού δέχεται μέ φειδῶ νά ὑψώσει τά κονδύλια τῆς ραδιοφωνίας. Αὐτό ἀναγκάζει τήν κρατική ραδιοφωνία νά στραφεῖ στή διαφήμιση καί μ'αὐτό τόν τρόπο δηλαδή ζητώντας ἀκροαματικότητα νά μειώσει τήν ποιότητα τῶν προγραμμάτων. Ἡ τάση γιά ἐξομοίωση τῶν προγραμμάτων τῆς κρατικῆς καί ἐμπορικῆς ραδιοφωνίας καί ἡ συγκέντρωση τῆς ἰδιωτικῆς ραδιοφωνίας στά χέρια μεγάλων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων ἐξουδετερώνει τήν κρατική ἐποπτεία διότι ἡ ἐποπτεύουσα ἀρχή θά στραφῆ ἐνάντια σ' ὅλο τόν κλάδο, δηλαδή στά στελέχη τῆς ραδιοφωνίας, καθιστᾶ δέ τήν ραδιοφωνία, ἀντί γιά παράγοντα πολιτιστικῆς ὑποδομῆς μέσο ἐπιβολῆς τῶν οἰκονομικῶν συμπερόντων τῶν παραγωγῶν.